

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZAVOD ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD U POŽEGI
i
UČITELJSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZNANSTVENI SIMPOZIJ

Dječji pisci Zlatne doline

Sažetci radova

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET

Požega, 5. i 6. svibnja 2016.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZAVOD ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD
U POŽEGI

Urednici

Akademik Dubravko Jelčić

Dr. sc. Snježana Jakobović

Dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZAVOD ZA ZNANSTVENI I UMJETNIČKI RAD
U POŽEGI
i
UČITELJSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZNANSTVENI SIMPOZIJ

Dječji pisci Zlatne doline

5. i 6. svibnja 2016.

Sažetci radova / Book of Summaries

Požega, 5. i 6. svibnja 2016.

Objavljeno uz novčanu potporu
Grada Požege i Požeško-slavonske županije

SADRŽAJ / CONTENTS:

ZNANSTVENA IZLAGANJA

Andrijana Kos-Lajtman

<i>Zlatna dolina</i> kao metafora djetinjstva: autobiografski diskurs Zlate Kolarić-Kišur.....	10
<i>Moja Zlatna dolina</i> as a Metaphor of Childhood – an Autobiography Discourse by Zlata Kolarić-Kišur	11

Dragica Dragun

<i>Moja Zlatna dolina</i> – prostor, mjesto i nemjesto	12
<i>Moja Zlatna dolina</i> – Space, Place and Non-place	13

Mijo Lončarić

Jezik Zlatne doline i njezinih dječjih pisaca	14
The Language of the Golden Valley and its Children's Writers	15

Katarina Aladrović Slovaček i Lidija Cvikić

Jezično-stilske osobitosti <i>Moje Zlatne doline</i> Zlate Kolarić-Kišur.....	16
Language Style Features of <i>Moja Zlatna dolina</i> by Zlata Kolarić-Kišur	17

Anka Kukuruzović

Tragom prošlosti zavičaja i zavičajnika do recepcije autobiografskog djela <i>Moja Zlatna dolina</i>	18
Following the Trail of Homeland and Prominent People to the Reception of the Autobiographical Story <i>Moja Zlatna dolina</i>	19

Gordana Čosić

Dragutin Domjanić i Zlata Kolarić-Kišur – zavičajni pisci u nastavi hrvatskoga jezika u osnovnoj školi.....	20
Dragutin Domjanić and Zlata Kolarić-Kišur – Local Writers in Croatian Language Teaching in Primary School	21

Jasenka Bešlić

Svijet dječje književnosti u ostavštini Zlate Kolarić-Kišur	23
The World of Children's Literature in Zlata Kolarić-Kišur's Inheritance	24

Dunja Pavličević-Franić

Roman Hrvoja Kovačevića <i>Tajna mačje šape</i> kao paradigmatički primjer lingvodidaktičkoga predloška u nastavi hrvatskoga jezika	26
Hrvoje Kovačević's Novel <i>The mystery of a cat's Paw</i> as a Paradigmatic Example of Linguo-Didactic Template in Croatian language Teaching	27

Dubravka Težak, Marina Gabelica

Anto Gardaš i Hrvoje Kovačević – dvije generacije pisaca akcijskoga dječjeg romana	28
Anto Gardaš and Hrvoje Kovačević – Two Generations of Children's Action Novel	29

Vedrana Živković Zebec

Postmodernističko čitanje Gardaševa romana <i>Čovjek s crvenim štapom</i>	30
Postmodernist Reading of Anto Gardaš' Novel <i>The Man with the Red Cane</i> ...	31

Berislav Majhut, Sanja Lovrić Kralj

Josip Pavičić i socrealistički dječji roman	32
Josip Pavičić and the Social Realist Children's Novel	33

Ana Batinić

Neljudska životinja u kratkoj prozi Josipa Pavičića	34
Non-human Animal in Josip Pavičić's Short Prose	35

Dijana Klarić

Učitelj i putovanje: odgojno-obrazovni kontekst putopisnih djela Julija Kempfa	36
The Teacher and the Journey: Educational Context of Julije Kempf's Travel Literature	37

Iva Gruić, Vladimira Velički, Jelena Vignjević

Učitelji(ce) u carstvu duše	38
Teachers in the Realm of the Soul	39

Goran Đurđević

Zar je zelena naša kotlina? – ekokriticizam i dječji pisci Požeške kotline	40
Is our Valley Green Indeed? Children's Literature and Ecocriticism	41

Vesna Vlašić

Stvaralaštvo Josipe Glembay u kontekstu duha vremena	42
The opus of Josipa Glembay in Context of Time Spirit	43

Blanka Đimoti Zima

Čarobno djetinjstvo u djelu Ferde Poljaka	44
The Magical Childhood in the Work of Ferdo Poljak	45

STRUČNA IZLAGANJA – okrugli stol, 5. svibnja 2016.

Anka Kukuruzović

Tragom prošlosti zavičaja i zavičajnika do recepcije autobiografskog
djela *Moja Zlatna dolina*..... 48

Dijana Klarić

Nepoznato o poznatim zavičajnicima..... 49

Valentina Mirković

Uloga i važnost djela dječjih pisaca Zlatne doline u
odgojno-obrazovnom procesu 50

Tamara Marić, Katarina Aladrović Slovaček

Prikaz interaktivne radionice sa studentima učiteljskih fakulteta
o recepciji romana *Moja Zlatna dolina*..... 51

SAŽETCI / SUMMARIES

ZNANSTVENA IZLAGANJA

Zlatna dolina kao metafora djetinjstva: autobiografski diskurs Zlate Kolarić-Kišur

Andrijana Kos-Lajtman

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Savska cesta 77, 10000 Zagreb

U radu se proučava autobiografski roman *Moja Zlatna dolina* (1972) Zlate Kolarić-Kišur s gledišta teorija autobiografskoga pisanja (Genette, 1991; Lejeune, 1975; Sablić Tomić, 2002, Kos-Lajtman, 2011). Nakon uvodnog dijela rada, u kojem se ocrtava kontekst problematike autobiografizma u književnoj teoriji i praksi, autobiografski pristup autorice Kolarić-Kišur prezentiran u navedenoj knjizi detaljno se analizira razmatranjem ključnih postavki suvremenih književnih teorija autobiografskog diskursa, osobito s obzirom na distribuciju i način ostvarenja triju autobiografskih kriterija – odnos pripovjedača prema instancijama lika i autora, pristup oblikovanju vremena te način oblikovanja diskursa, odnosno narativno-stilsku komponentu teksta. Na temelju tako postavljenih analiza dolazi se do uvida da Kolarić-Kišur u *Mojoj Zlatnoj dolini* ostvaruje tip kronološki omeđenog autobiografskog pisma u užem smislu, literariziranog tipa diskursa, koji, prije svega, funkcionira kao književna metafora jednoga djetinjstva i njegova specifičnog kronotopa. Navedeno potvrđuje i naslovna sintagma, metaforički toponim, koji je u uskoj simboličko-asocijativnoj vezi sa slikom života i njegova društveno-povijesnog konteksta koji se ovom prozom zahvaća, osobito u njezinu prvom dijelu.

Ključne riječi: Zlata Kolarić-Kišur; *Moja Zlatna dolina*; autobiografski diskurs; kronološki omeđena autobiografija; literarizirana autobiografija.

***Moja Zlatna dolina* as a Metaphor of Childhood – an Autobiography Discourse by Zlata Kolarić-Kišur**

This paper examines the autobiographical novel *Moja Zlatna dolina* (1972) by Zlata Kolarić-Kišur from the viewpoint of the theory of autobiographical writing (Genette, 1991; Lejeune 1975; Sablić-Tomić, 2002, Kos-Lajtman, 2011). Following the introduction, outlining the context of the autobiographic in literary theory and practice, a detailed analysis of Kolarić-Kišur's autobiographical approach is presented in the book looking at the key settings of the autobiographical discourse in the contemporary literary theory, particularly with regard to distribution and the way in which the three autobiographical criteria have been achieved: the relationship of the narrator to the instances of the character and the author; the approach to shaping the time and design of discourse; and the creation of narrative-style component of the text. The results of these analyses lead to the insight on how the author in this work created this chronologically bound autobiographical writing in the narrow sense of the term, a fictionalized type of discourse that primarily functions as a literary metaphor of a childhood and its specific chronoscope. This is also confirmed by the very title, a metaphorical toponym with close symbolic-associative ties with the image of life and its socio-historic context, especially in the first part.

Keywords: Zlata Kolarić-Kišur; *My Golden Valley*; autobiography discourse; discourse; chronology-defined autobiography; fictionalized autobiography.

Moja Zlatna dolina – prostor, mjesto i nemjesto

Dragica Dragun

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Lorenza Jägera 9, 31000 Osijek

U okviru proznog književnog stvaralaštva prostorna određenost književnog teksta, kao jedna od njegovih značajki, a u smislu mjesta odvijanja u njemu tematizirane radnje (bilo potpuno fiktivnog i apstraktnog ili stiliziranog stvarnog prostora), prošla je put od marginalizirane usputne napomene i funkcije kulise do prvoplanskog isticanja, motivacijskog faktora i funkcije lika. U *Mojoj Zlatnoj dolini* Zlate Kolarić-Kišur na samom se početku određuje *mjesto* (*Između Papuka, Krndije, Psunja i Babljih gora, gdje su vrbe zacrtale tok Orljave...*), ali i *nemjesto* – pitanjem (*Znate li gdje se može naći takva dolina?*), tj. odgovorom – *U djetinjstvu – svagdje!*. Mark Augé *prostor* shvaća kao prohodno područje prohodnih tijela. Ako neko *mjesto* možemo shvatiti kao identitetno, onda je, prema Augéu, *nemjesto* prostor koji ne možemo odrediti takvim. U odnosu na ove naznake, u radu će se promatrati kako Zlata Kolarić-Kišur ispisuje prostor pripovijedajući retrospektivno o osobnom životu u razdoblju djetinjstva i mladosti te dodatno naglašenom činjenicom preseljenja, tj. napuštanja rodnoga grada.

Ključne riječi: Kolarić-Kišur; Zlatna dolina; prostor; mjesto; *nemjesto*.

Moja Zlatna dolina – Space, Place and Non-Place

Within the framework of prose fiction, spatial determination of a literary text as one of its features in the sense of the locus of the plot (be it a fictional and abstract or a stylised actual location) has trodden a path from a marginalized aside and a piece of scenery to the emphasis of its central role as a motivation factor and to the function of a character in the story. In *Moja Zlatna dolina* by Zlata Kolarić Kišur, the *place* is defined at the very beginning (*Among the mounts of Papuk, Krndija, Psunj and Bablje gore, where willows have given the outline of the river Orłjava*), and the *non-place* is defined as well, by a question (*Do you know where such a valley may be found?*) and the answer to it (*In childhood – everywhere!*). Mark Augé understands *space* as a transited area of transiting bodies. If we understand that *place* gives the sense of identity, then, according to Augé, *non-place* cannot be defined as such. With regard to the above mentioned denotations, the paper analyses how Zlata Kolarić Kišur writes about space by telling a retrospective story of her personal life during childhood and youth, stressed additionally by the fact of her moving, i.e. leaving her hometown.

Keywords: Kolarić Kišur; Golden Valley; space; *place*; *non-place*.

Jezik Zlatne doline i njezinih dječjih pisaca

Mijo Lončarić

Hrgovići 43, 10000 Zagreb

Pregledno se prikazuje govorno stanje Požeške kotline i navode se primjeri dijalektologa iz Kotline u jeziku dječjih pisaca iz Kotline. Dijalektalni element evidentan je, ali nije izrazit, suzdržan je.

U *Mojoj zlatnoj dolini* jedan je lik karakteriziran svojim dijalektnim, ikavskim govorom („Pa zar vi zbilja ne morete ko pošten svit sidit po klupama... već --- urlati ko bisni kerovi?“).

U djelu se pojavljuje leksik specifičan za Kotlinu (*kijamet*, *kola sa šaragljama* i *taljige za gnoj*, *stara parta*, *frajlice*, *šijački*, *valčik*).

Drugi čin *Povratka* poznat je po jezičnim karakterizacijama likova.

Ključne riječi: dječji pisci; Zlatna dolina; dijalekt.

The Language of the Golden Valley and its Children's Writers

A review of the state of the local speech in the Požega Valley is given, as well as are examples of the Valley dialect in the language used by children's writers. The element of dialect is evident, but not pronounced.

In *Moja Zlatna dolina*, one of the characters speaks in the Ikavian dialect („Pa zar vi zbilja ne morete ko pošten svit sidit po klupama... već --- urlati ko bisni kerovi?“).

In this work, specific Valley language is used (kijamet, kola sa ša-ragljama i taljige za gnoj, stara parta, frajlice, šijački, valčik).

The second act of *Povratak* is known for its lexical characterisations of characters.

Keywords: children's writers; Golden Valley; dialect.

Jezično-stilske osobitosti *Moje Zlatne doline* Zlate Kolarić-Kišur

Katarina Aladrović Slovaček, Lidija Cvikić

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Savska cesta 77, 10000 Zagreb

Zbirka autobiografskih pripovijesti *Moja Zlatna dolina* najuspjelije je i najpoznatije djelo spisateljice Zlate Kolarić-Kišur, koja je rođena u Požegi te je ondje provela svoje djetinjstvo i dio mladosti. Iako su pripovijesti pisane s odmakom od djetinjstva, autorica u njima prepričava događaje nostalgично dočaravajući detalje igara, šala, događaja, osoba i krajolika u vrijeme svoga djetinjstva. U pripovijestima se kronološki navodi niz sjećanja na znamenite događaje i osobe, a zbirka završava rastankom sa Zlatnom dolinom.

Upravo zato Zlata Kolarić-Kišur pripada požeškim zavičajnim književnicima, a njezina zbirka pripovijesti o djetinjstvu u Zlatnoj dolini na popisu je lektire za četvrti razred osnovne škole te je učitelji mogu odabrati za čitanje i obradu sa svojim učenicima. Međutim, istraživanje (Aladrović Slovaček i Marić, 2014) pokazuje da učitelji to djelo vrlo rijetko odabiru zato što ga smatraju nedovoljno zanimljivim te neprimjerenim na jezičnoj i stilskoj razini učenicima te dobi. Upravo zato cilj je ovoga istraživanja napraviti jezično-stilsku analizu *Moje Zlatne doline* koristeći se programom za računalnu analizu teksta – NooJ (Silberztein, 2016). Tekstnom analizom na lingvističkoj razini utvrdit će se broj pojavnica, leksička gustoća, najčešće sveze riječi i struktura rečenica te opisati leksička i stilska raznolikost. Rezultati analize i dobiveni korpus komparirat će se s hrvatskim dječjim korpusom te rezultatima provedene analize romana *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić (Cvikić, Aladrović Slovaček i Bekavac, 2015) koji je na popisu lektirnih djela za treći razred osnovne škole. Da bi rezultati bili potpuniji, izdvojeni jezični primjeri poslužit će kao provjera leksičke kompetencije učenika četvrtoga razreda (N = 80) kako bi se utvrdila njezina razina i spremnost na jezičnu i stilsku recepciju pripovjednoga teksta *Moja Zlatna dolina*.

Ključne riječi: *Moja Zlatna dolina*; jezična analiza; leksička gustoća; leksička kompetencija; analiza stila.

Language Style Features of *Moja Zlatna dolina* by Zlata Kolarić Kišur

The collection of autobiographic stories entitled *Moja Zlatna dolina* is the most successful and best known work of the author Zlata Kolarić Kišur, who was born in Požega, where she spent both her childhood and a part of her adolescence. Though the stories are written from a certain distance, the author nevertheless talks with nostalgia about her childhood events, as well as about details of games, jokes, persons and the scenery of her childhood. She recollects major events and persons in a chronological order, the final event being her departure from the Golden Valley.

This is why Zlata Kolarić Kišur is considered to be one of the local authors of the Požega region; her collection of stories about the childhood in the Golden Valley is on the list of obligatory reading for the fourth grade of primary school, so that teachers may read and analyse it with their pupils. However, the research (Aladrović Slovaček and Marić, 2014) showed that teachers rarely choose this work, because they consider it uninteresting and inappropriate for the pupils of this age in terms of language and style. Therefore, the aim of this research is to analyse the language and style of *Moja Zlatna dolina* using the computer text analysis program – NooJ (Silberztein, 2016). At the linguistic level, the text analysis will determine the number of tokens, lexical density, the most frequent collocations of words and sentence structures, and describe varieties of lexis and style. The results of the analysis and the given corpus will be compared to Croatian children's corpus and results of the analysis of the novel *Marvellous Adventures and Misadventures of Hlapić, the Apprentice* written by Ivana Brlić Mažuranić (Cvikić, Aladrović Slovaček and Bekavac, 2015), which is on the list of obligatory reading for the third grade of primary school. In order to achieve the most relevant possible results, the selected language examples will serve as a test of lexical competence of the fourth grade pupils (N=80), in order to determine its level, as well as the readiness of pupils for the reception of the narrative text *Moja Zlatna dolina* in terms of language and style.

Keywords: *Moja Zlatna dolina*; language analysis; lexical density; lexical competence; style analysis.

Tragom prošlosti zavičaja i zavičajnika do recepcije autobiografskog djela *Moja Zlatna dolina*

Anka Kukuruzović

Osnovna škola fra Kaje Adžića, Školska 2, 34310 Pleternica

Zbirka pripovjedaka *Moja Zlatna dolina* jedna je rijetkih koja govori o ljubavi prema zavičaju Požeštine. Upravo zato djelo zauzima važno mjesto u povijesti dječje književnosti 20. stoljeća, a zbog toga je i svrstano na popis lektire u četvrtome razredu osnovne škole (Nastavni plan i program, 2006). Međutim, istraživanja pokazuju (Aladrović Slovaček i Marić, 2014) da djelo ne doživljava svoju recepciju u potpunosti, osobito zato što ga mnogi učitelji, čak i u osnovnim školama Požeško-slavonske županije, ne obrađuju na satima lektire, a time ga ne približavaju svojim učenicima. S druge strane, poznato je da je ljubav prema zavičaju i prema domovini veća što ih bolje poznamo (Kukuruzović, 2008).

Upravo je zato cilj ovoga istraživanja ispitati recepciju djela *Moja Zlatna dolina* kod učenika trećega razreda. Kako bi recepcija bila što uspješnija, učenici su napravili miniprojekt u kojemu su proučavali prošlost zavičaja. Radi provođenja projekta, razredni je odjel (eksperimentalna skupina) podijeljen u četiri tima. Timovi su istraživali i proučavali znamenite osobe požeškoga zavičaja, stare predmete koji su se rabili u prošlosti, odijevanje u prošlosti i dječje igre u prošlosti.

Nakon projektnih aktivnosti učenici su pročitali pripovijetke *Susreti koji se ne zaboravljaju* i *Šeširi koji mi zagorčase život* (iz zbirke *Moja Zlatna dolina*). Nakon čitanja ispitani su testom razumijevanja pročitana i upitnikom o stavovima prema pročitanoj i prema projektu koji je proveden neposredno prije čitanja. U paralelnom razredu, tzv. kontrolnoj skupini, provedena je aktivnost čitanja zadanih ulomaka te recepcija pročitana. Očekuje se da će učenici eksperimentalne skupine pokazati bolju recepciju zadanih ulomaka te pozitivniji stav prema djelu u cjelini upravo zbog provedenoga projekta koji je učenicima pomogao u razumijevanju.

Ključne riječi: zavičaj; zavičajnici; recepcija djela *Moja Zlatna dolina*.

Following the Trail of Homeland and Prominent People to the Reception of the Autobiographical Story *Moja Zlatna dolina*

Story collection *Moja Zlatna dolina* is one of the rare ones that speak about love for the Požega county. It also has an important role in the 20th century children's literature history, which is why it forms a part of the 4th-grade Croatian language curriculum (Nastavni plan i program, 2006). However, the research (Aladrović-Slovaček i Marić, 2014) suggests that the story itself is not fully perceived, because many teachers, even teachers from the Požega-Slavonia County, do not include the story in their curriculum. By doing so, they make it impossible for children to develop interest in the story. On the other hand, it is well known that love for our homeland and country will be greater if we are familiar with its culture (Kukuruzović, 2008).

The aim of this research is to show how third-graders perceive the story *Moja Zlatna dolina*. In order to make it more successful, the pupils made a mini project, in which they studied the homeland past. The class (experimental group) was divided into four groups. The groups studied famous people from the Požega county, objects used in the past, as well as clothes and children's games.

After finishing the project, the pupils read short stories *Susreti koji se ne zaboravljaju* and *Šeširi koji mi zagorčavaju život* (*Moja zlatna dolina*). Their knowledge was examined through reading comprehension check and a questionnaire about the attitudes towards both the text they had read and the project itself. In another class (control group), pupils had to read the stories and describe how they perceived the book. It was expected that the pupils from the experimental group would show better reception of the story, as well as a more positive attitude towards the story due to the project that helped them understand it better.

Keywords: homeland; prominent people; reception of the story *Moja Zlatna dolina*.

Dragutin Domjanić i Zlata Kolarić-Kišur – zavičajni pisci u nastavi hrvatskoga jezika u osnovnoj školi

Gordana Čosić

Osnovna škola Dragutina Domjanića, Vatrogasna ulica 61,
10380 Sveti Ivan Zelina

Učenici u školu dolaze sa znanjem svoga zavičajnoga idioma, a potom se u školi susreću sa standardnim jezikom i njegovim normama. No, unatoč težnji za ovladavanjem standardnim jezikom, u nastavi hrvatskoga jezika izuzetno je važno očuvati zavičajni idiom. Načelo zavičajnosti prisutno je u metodikama nastave hrvatskoga jezika, a ističe kako učenicima treba na njima bliskim sadržajima približiti usvajanje nastavnoga gradiva i kako treba njegovati raznolikost narječja jer su ona bogatstvo hrvatskoga jezika (Težak, 1997). I hrvatska narječja i jezični standard zaslužuju svoje mjesto u učenju hrvatskoga jezika te se učenike treba poticati na njihovu primjerenu i ispravnu jezičnu uporabu.

U četvrtome razredu osnovne škole učenici u nastavi Prirode i društva obrađuju Republiku Hrvatsku (NPiP, 2006). Povezujući nastavne sadržaje, ovaj će rad učenicima približiti dva zavičaja: Hrvatsko prigorje (područje oko Svetoga Ivana Zeline) i Slavoniju (požeško područje) kroz djela dvoje pisaca: Zlate Kolarić-Kišur i Dragutina Domjanića. Zlata Kolarić-Kišur svojim je autobiografskim pričama i uspomenama iz djetinjstva, u knjizi *Moja Zlatna dolina*, odličan zavičajni predložak za upoznavanje požeškoga kraja u njegovoj cjelovitosti (međuljudskih odnosa, zgoda i nezgoda u vrijeme odrastanja), za upoznavanje jezičnoga bogatstva požeškoga govora te zavičajnih običaja.

Izbor iz pjesama Dragutina Domjanića, u kojima učenici prepoznaju obilježja prigorskoga zelinskoga kraja, običaje koji taj kraj čine posebnim i koji su vrijedno kulturno bogatstvo, baš kao i kajkavsko narječje kojim su te pjesme pisane, drugi su književni predložak na kojemu će učenici u nastavi hrvatskoga jezika učiti o ljepoti svoga zavičaja.

Radom će se istražiti koliko su književni predlošci dobra podloga za učenje o užem i širem zavičaju te koliko učenici rado u nastavi prihvaćaju bliske im sadržaje iz neposredne životne okoline: poznate krajeve i jezik. Na kraju će se provjeriti i koliko su učenici, potaknuti zavičajnicima, spremni i sami napisati književni tekst o svome zavičaju na zavičajnome idiomu ili na hrvatskome standardnome jeziku.

Ključne riječi: kajkavsko narječje; štokavsko narječje; zavičajna književnost; načelo zavičajnosti; učenje hrvatskoga jezika.

Dragutin Domjanić and Zlata Kolarić Kišur – Local Writers in Croatian Language Teaching in Primary Schools

Pupils come to school with the knowledge of their local idiom. In school, however, they meet the standard language and its rules for the first time. Nevertheless, apart from the tendency to teach pupils to master the standard language, Croatian language teaching should also strive to preserve the local idiom. The local principle is present in the methodology of Croatian language teaching, and it highlights the fact that the pupils should be educated through familiar contents and that various local vernaculars should be cherished, since they are the true treasure of Croatian language (Težak, 1997). Not only the standard language, but also Croatian dialects have their own place in Croatian language teaching; pupils should therefore be encouraged to the appropriate and correct usage thereof.

In the fourth grade of primary school, in science, pupils learn about the Republic of Croatia (National Curriculum, 2006). Connecting educational contents, this work will bring two regions – Croatian Prigorje (the area around Sveti Ivan Zelina) and Slavonia (the Požega area) – closer to pupils through the works by two writers: Zlata Kolarić Kišur and Dragutin Domjanić. With her autobiographical stories and childhood reminiscences collected in the book *Moja Zlatna dolina*, Zlata Kolarić Kišur has become a great local template for learning about the Požega area in general (including relations among people,

events and accidents during childhood) and about the rich Požega vernacular and local customs.

Selected poems by Dragutin Domjanić, in which pupils can recognize the characteristics of the foothill region of Zelina, customs that make this area special and represent a valuable cultural heritage, just as does the Kajkavian dialect in which the poems are written, are the second literary template, through which pupils learn about the beauty of their region at Croatian language lessons.

This objective of this paper is to study to what extent literary templates are adequate as a form for learning about the closer and wider local region, and how ready pupils are to learn from the contents in their close environment: familiar local areas and language. Finally, another objective of the paper is to check whether pupils, motivated by the literature written in their local vernacular, feel ready to write any form of literary text about their region – in either their local idiom or Croatian standard language.

Keywords: Kajkavian dialect; Štokavian dialect; local literature; local principle; Croatian language teaching.

Svijet dječje književnosti u ostavštini Zlate Kolarić-Kišur

Jasenka Bešlić

Gradska knjižnica i čitaonica Požega,
Antuna Kanižlića 1, 34000 Požega

Na temelju ostavštine Zlate Kolarić-Kišur, koja se čuva u Zavičajnoj zbirci Possegana Gradske knjižnice i čitaonice Požega, želi se ukazati na toliko željeni „povratak“ Zlate Kolarić-Kišur u Zlatnu dolinu, naravno, kroz predmete i građu što ih je Gradska knjižnica i čitaonica Požega zaprimila kao izdvojeni dio Zavičajne zbirke. Budući da ostavština sadrži fotografije, osobne predmete, dio knjižnice, njezina autorska djela, hemeroteku članaka vezanu uz njezina djela i rad, rukopise – objavljene i neobjavljene, korespondenciju te obiteljske dokumente, u ovom će se radu prezentirati onaj dio ostavštine koji je povezan s dječjom književnošću. Kao prvo, osvjetljavaju se motivi – kada je i zašto Zlata Kolarić-Kišur počela pisati za djecu, razotkriva se ishodište cjelokupnog njezina stvaralaštva za djecu, a to je djetinjstvo u Požegi, u Zlatnoj dolini, predstavljaju se sva njezina djela napisana za djecu koja su kao ostavština dio Zavičajne zbirke Possegana. Iz vrlo bogate hemeroteke izdvajaju se oni članci koji se odnose na njezin književni rad s djecom. Također, podsjeća se na tekstove Zlate Kolarić-Kišur koji su uglazbljeni. Važan segment toga rada uloga je Zlate Kolarić-Kišur u odgojno-obrazovnom kontekstu, tj. zastupljenost njezinih tekstova u školskim udžbenicima, časopisima i novinama za djecu. Izdvaja se i dio ostavštine koji je vezan uz njezinu komunikaciju sa svojim malim, ali i velikim čitateljima. Zlata Kolarić-Kišur bila je profesionalna književnica, a – zahvaljujući sačuvanim dokumentima – progovara se i o položaju pisca u vremenima u kojima je radila, tj. pisala. Ostavština Zlate Kolarić-Kišur, koja se čuva u Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega kao neprocjenjiv izvor informacija o životu i djelu Zlate Kolarić-Kišur, vrijedna je baština koja je dostupna svima, ali da potpuno bude vidljiva, potrebno ju je digitalizirati, što će se uskoro učiniti.

Ključne riječi: Zlata Kolarić-Kišur; dječja književnost; Požega; ostavština; Gradska knjižnica Požega; Zavičajna zbirka; djetinjstvo u Požegi; korespondencija; hemeroteka.

The World of Children's Literature in Zlata Kolarić-Kišur's Inheritance

Based on Zlata Kolarić-Kišur's inheritance collection, which is kept in the Possegana Heritage Corpus at the Požega Public Library, the author aims at pointing out to the greatly desired "return" of Zlata Kolarić-Kišur to the Golden Valley, through items and library corpus that the Požega Public Library had received as a separate part of the Heritage Corpus. Since the inheritance collection contains photographs, personal items, a part of Kolarić-Kišur's library, her copyrighted works, press clippings about her works and activity, manuscripts – both published and unpublished, personal correspondence and family documents, the author of the paper decided to present the part of the collection related to children's literature. She first explains the motive (when and why Zlata Kolarić-Kišur started to write children's literature), the origin of all of her creative work for children – her childhood in Požega in the Golden Valley, and subsequently presents all of her literary works for children, which form a part of the Possegana Heritage Corpus through the inheritance collection. The author also extracts articles referring to her literary work for children from a very rich newspaper and periodicals library. She reminds of Zlata Kolarić-Kišur's texts that have been set to music. An important segment of this paper is Zlata Kolarić-Kišur's role in the educational context, i.e. the representation of her texts in schoolbooks and children's magazines and newspapers. The author further highlights the part of the collection related to Kolarić-Kišur's communication with her audience, both young and grown-up. She was a professional writer, and thanks to the preserved documents, the author speaks about the status of writers in the period when Kolarić-Kišur worked and wrote. Zlata Kolarić-Kišur's inheritance collection, which is kept in Požega Public Library as an valuable source of information on her life and work, presents precious inheritance available to all. However, in order to make it completely visible, it should be digitized. The process will commence soon, as the digitalization of all inheritance

collections in the library will become an integral part of the Požega Public Library Strategy.

Keywords: Zlata Kolarić-Kišur; children's literature; Požega; inheritance; Požega Public Library; Possegana heritage; childhood in Požega; correspondence; newspaper and periodicals library.

Roman Hrvoja Kovačevića *Tajna mačje šape* kao paradigmatski primjer lingvodidaktičkoga predloška u nastavi hrvatskoga jezika

Dunja Pavličević-Franić

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Savska cesta 77, 10000 Zagreb

Lingvodidaktički predložak u stručnoj se literaturi definira kao funkcionalni izvorni tekst analizom kojega se postižu kognitivni ciljevi i usvajaju jezični sadržaji. Roman Hrvoja Kovačevića *Tajna mačje šape* lektirni je naslov u četvrtome razredu osnovne škole, te je predviđen za analizu u okviru nastave književnosti. No, budući da je riječ o izrazito slojevitome tekstu, vrlo svrhovito može poslužiti i kao paradigmatski primjer lingvodidaktičkoga predloška u procesu učenja i poučavanja materinskoga jezika.

S književno-umjetničkoga aspekta, Kovačevićev je roman zanimljiv i vrlo dinamičan umjetnički tekst, razgranate fabule i jasne strukture, socijalno osjetljiv i s dozom simbolike koja usmjerava mlade čitatelje na prave životne vrijednosti. S lingvostilističkoga aspekta, što je tematika ovoga rada, riječ je o tekstu zasićenome kratkim, razumljivim i logičnim rečenicama primjerene sintakse i stila, sadržajno cjelovitim i dovoljno obavijesnim dijalozima primjerenima svakodnevnome izražavanju te bogatim rječnikom koji obilježava povremeni odmak u zavičajnu ili dobnu komunikaciju.

Stoga će u radu, sukladno načelu korelacije i integracije nastavnih sadržaja unutar jezično-komunikacijskoga i jezično-umjetničkoga područja, pojedini ulomci Kovačevićeva romana poslužiti kao poticajno polazište za stvaralačku, zanimljivu i svrhovitu nastavu hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: lingvodidaktički predložak; nastava hrvatskoga jezika u osnovnoj školi; dječja književnost; romani Hrvoja Kovačevića.

Hrvoje Kovačević's Novel *The Mystery of a Cat's Paw* as a Paradigmatic Example of Lingo-Didactic Template in Croatian Language Teaching

In professional literature, lingo-didactic template is defined as an original functional text, which is analysed in order to achieve cognitive goals and language acquisition. The novel *The Mystery of a Cat's Paw* by Hrvoje Kovačević is an obligatory reading text in the fourth grade of primary school, and therefore provided for analysis in the context of teaching literature. Since this is a multi-layered text, it can also very purposefully serve as a paradigmatic example of a lingo-didactic template in the process of teaching and learning the mother tongue.

From the literary aspect, Kovačević's novel is an interesting and very dynamic artistic text with a branched plot and a clear structure, as well as with socially sensitive background and a touch of symbolism that directs young readers to true values. From the lingo-didactic aspect, which is the topic of this paper, the novel is saturated with short, understandable and logical sentences, appropriate syntax and style, and with substantially complete and sufficiently informative dialogues appropriate for everyday language expression. Moreover, last but not least, the text offers extensive vocabulary marked by occasional traits of dialectal or age-related communication.

Therefore, in this article, in accordance with the principle of correlation and integration of educational content within the linguistic-communicative and artistic context, some fragments of Kovačević's novel may be treated as a starting point for stimulating, creative, interesting and purposeful teaching of Croatian language.

Keywords: lingo-didactic template; teaching Croatian in primary school; children's literature; novels by Hrvoje Kovačević.

Anto Gardaš i Hrvoje Kovačević – dvije generacije pisaca akcijskoga dječjeg romana

Dubravka Težak, Marina Gabelica

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Savska cesta 77, 10000 Zagreb

Ako u okviru hrvatskoga dječjeg romana pratimo razvoj akcijskoga tipa romana o poduzetnoj djeci željnoj pustolovina, možemo izdvojiti sljedeće autore kao bitne točke na razvojnoj liniji te vrste dječje knjiženosti, čiji su romani recepcijski izuzetno uspješni: Ivana Brlić-Mažuranić (sa *Šegrtom Hlapićem*), Mato Lovrak, Ivan Kušan, Milivoj Matošec, Anto Gardaš i Hrvoje Kovačević.

Posljednju dvojicu, Gardaša i Kovačevića, osim što povezuje slavonsko podneblje kao životni prostor i kao prostorni lokalitet mnogih njihovih romana, povezuju ih još i mnoge druge strukturne, žanrovske, stilske i idejne činjenice. U ovome radu usporedit ćemo njihova djela u kojima nalazimo određene poveznice. Obojica su se potvrdila kao majstori u vođenju radnje, stvaranju zapleta i neočekivanih obrata te spretnih raspletanja radnje. Kod obojice je u većini djela dominantna kompozicija detekcijskog romana koja će u nekim djelima zadobiti čvrstu žanrovsku potku krimića, u nekima znanstvenofantastičnoga romana, a u nekima horora. Izvan te klasifikacije ostaje i kod jednog i kod drugog književnika nekoliko romana u kojima autori u potpunosti izbjegavaju dotada uspostavljene šablone i u središte postavljaju ljudski karakter kao osnovicu strukture romana, pa bismo takav tip najbolje odredili kao roman lika. Sličnosti i razlike promotrit ćemo i s obzirom na generacijsku razliku između ta dva autora.

Ključne riječi: Anto Gardaš; Hrvoje Kovačević; akcijski dječji roman.

Anto Gardaš and Hrvoje Kovačević – Two Generations of Children's Action Novel

If we follow the development of the genre of action novels telling us about resourceful children hungry for adventures, we can single out the following authors as significant points on a developmental timeline of this type of children's literature: Ivana Brlić-Mažuranić (with Hlapić the Apprentice), Mato Lovrak, Ivan Kušan, Milivoj Matosec, Anto Gardaš, and Hrvoje Kovačević. Their novels have always been extremely successful reception-wise.

Elements connecting the last two writers mentioned, Gardaš and Kovačević, are their home region of Slavonia (also the spatial locality of their many novels) and many other facts related to structure, genre, style, and ideas. This paper shall compare their works in which we certain connections may be found. They have both been recognised as masters in leading the story, creating the plot and its unexpected twists, and coming up with crafty denouements.

In most of their novels, both authors exhibit the dominant composition style of a detective novel, which is clearly presented through various genres – either as a crime story, a science fiction novel, or a horror story. With both authors, several novels are kept outside any classification attempts. In them, the authors completely avoid established patterns, and put the human character in the middle as a basis of the novel's structure, so we may classify this type of work as character novel. We shall also examine the similarities and differences between the two authors from the aspect of the generation gap between them.

Keywords: Anto Gardaš; Hrvoje Kovačević; children's action novel.

Postmodernističko čitanje Gardaševa romana *Čovjek s crvenim štapom*

Vedrana Živković Zebec

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,
Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek

Romanesknost se stvaralaštvo Ante Gardaša proteže na više od trideset godina, od prvog objavljenog romana za djecu *Tajna zelene pećine* 1979. do *Čovjeka s crvenim štapom* iz 2004. Kroz navedeno se razdoblje uočavaju promjene u autorovoj poetici koje su potaknute promjenama na književnoj razini pod utjecajem promjena u dječjoj i nedječjoj književnosti, ali i u izvanknjiževnoj stvarnosti, te zadržavanje poetičkih obilježja koja karakteriziraju autorovu poetiku.

Roman *Čovjek s crvenim štapom* (2004) posljednji je autorov objavljeni roman koji pripada korpusu književnosti za djecu i mlade i u književnoj je kritici ostao uglavnom nezapažen. Kompleksnim ustrojem fabule, temom i pripovjednim tehnikama roman treba promatrati kao roman za mlade, a na to upućuje i uzrast likova.

Postmoderni se književni postupci u književnosti za djecu i mlade mogu uočavati na planu izraza i na planu sadržaja, a postmodernističko čitanje romana *Čovjek s crvenim štapom* pokazat će koji se postmodernistički postupci pojavljuju u navedenom romanu i kako utječu na iščitavanje značenja djela, ali i na gledanje na autorovu poetiku i njegovo mjesto u kontekstu hrvatske dječje književnosti.

Ključne riječi: Anto Gardaš; *Čovjek s crvenim štapom*; postmodernizam u književnosti za djecu i mlade; kontekst hrvatske dječje književnosti.

Post-Modern Reading of Anto Gardaš' Novel *The Man with the Red Cane*

Anto Gardaš' literary creation of novels extends over more than thirty years, from his first published children's novel *The Mystery of the Green Cave* of 1979 to *The Man with the Red Cane* of 2004. In this period, changes are noticeable in the author's poetics, prompted by changes on the literary level under the influence of changes in children's and adult literature, but also in the extra-literary reality. At the same time, we can perceive certain constant features in the author's poetics that are characteristic of his work.

The novel *The Man with the Red Cane* (2004) is the author's last published novel belonging to the corpus of literature for children and youth and it has remained mostly unnoticed by literary criticism. A complex plot structure, the topic and narrative techniques make the novel detectable as a novel written for the youth. This categorization is reinforced by the age of the characters.

In children's and youth literature, post-modern literary methods may be detected at the level of literary expression and content. A post-modern reading of *The Man with the Red Cane* will expose post-modern methods that appear in the novel, and will show how they affect the reading of the novel's meaning, but also the perspective on the author's poetics and his place in the context of Croatian children's literature.

Keywords: Anto Gardaš; *The Man with the Red Cane*; postmodernism in children's and youth literature; context of Croatian children's literature.

Josip Pavičić i socrealistički dječji roman

Berislav Majhut, Sanja Lovrić Kralj

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Savska cesta 77, 10000 Zagreb

Vrijeme neposredno nakon 1945. godine rijetko se spominje u povijestima hrvatske dječje književnosti, što je u očitom raskoraku prema važnosti tog razdoblja. Ona se očituje i u revolucionarnoj dinamici zbivanja na tom području i u dalekosežnom postavljanju književnih temelja za daljnji razvoj dječje književnosti u Hrvatskoj.

Odmah nakon rata iskristaliziralo se nekoliko imena koja će predstavljati kanon jugoslavenske dječje književnosti, a iz Hrvatske je jedno od redovito spominjanih imena ono Josipa Pavičića. Razlog tomu nije samo činjenica da je Josip Pavičić pisao naglašeno socijalnoangažiranu dječju književnost prije 2. svjetskog rata, već je on jedan od rijetkih, izuzetno aktivnih i plodnih autora koji su se odmah po završetku rata, što zbog književnog iskustva, što zbog izgrađenih stavova ili osobne vitalnosti, mogli javiti čak i dužim proznim formama.

Trebat će proći određeno vrijeme da se profilira posve nova generacija dječjih pisaca koji sa stvaranjem započinju tek nakon 2. svjetskog rata, tako da je u prvim poratnim godinama književna djelatnost počivala na predratnoj gardi dječjih pisaca. Upravo će književni postupci, koje Josip Pavičić uvodi u dječji roman i u dječju pripovijetku, itekako obilježiti daljnji razvoj obiju književnih vrsta. U ovome će se radu pokušati odrediti na koji je način i do koje je mjere Pavičić implementirao socrealistički književni postupak u dječju književnost.

Ključne riječi: socrealistička dječja književnost; socrealistički dječji roman; povijest dječjeg romana; hrvatski dječji roman.

Josip Pavičić and the Social Realist Children's Novel

The period immediately following 1945 is hardly mentioned in the histories of Croatian children's literature, which fact is in discrepancy with the importance of this period.

Immediately after World War II, several authors, who were to represent the canon of Yugoslav children's literature, stood out. Among Croatian authors, Josip Pavičić was almost regularly mentioned. The reason for it lays not only the fact that in the period prior to World War II Pavičić wrote socially engaged literature. A further reason is the fact that in the period immediately after the war, Pavičić proved to be an exceptionally active and prolific author who, owing to his literary experience, developed attitudes and personal vitality, and was hence able to publish more extensive works. In this period, there were not many such authors.

It took a certain period of time for a completely new generation of children's writers, who started to write after the war, to come out of age. In the initial years of the aftermath, literary activity in Croatia relied on pre-war children's writers. The literary procedures that Pavičić introduced into children's novel and children's story exercised a considerable influence on the further development of both genres. The aim of this work is to examine in which ways and to which extent Pavičić implemented the social realistic literary procedure in children's literature.

Keywords: social realist children's literature; social realist children's novel; history of children's novel; Croatian children's novel.

Neljudska životinja u kratkoj prozi Josipa Pavičića

Ana Batinić

Odsjek za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Opatička 18, 10000 Zagreb

Josip Pavičić u svojem je dječjem opusu često tematizirao svijet prirode. Suodnos čovjeka i životinje temeljna je sastavnica Pavičićevih realističnih pripovijedaka koje je 1940-ih godina pod pseudonimom Palo objavljivao u *Smilju*, najdugovječnijem hrvatskom dječjem časopisu. U tom smislu te su proze poticajne za analizu iz motrišta književne animalistike kao relativno nove posthumanističke discipline, koja tek u posljednjim desetljećima postiže afirmaciju. Cilj je rada istražiti na koji su način prikazane neljudske životinje i koja je njihova uloga u odabranim književnim predlošcima. Analizom će se problematizirati i moralno-etička pitanja, poput specizma i empatije, a sve to u širem kontekstu hrvatske dječje književnosti te interdisciplinskih animalističkih spoznaja.

Ključne riječi: Josip Pavičić; kratka proza; životinjski likovi; animalistika.

Non-Human Animal in Josip Pavičić's Short Prose

In his children's literary works, Josip Pavičić often depicted the world of nature. The relationship between man and animals constitutes the basic component of Pavičić's realistic tales published – under the pseudonym *Palo* – during the 1940s in *Smilje*, the longest-lasting Croatian children's magazine. In that sense, the mentioned short prose is encouraging for the analysis from the viewpoint of literary animal studies as a relatively new post-humanistic discipline, which has only during the last decades achieved affirmation. The aim of the paper is to study the way of the representation of non-human animals and their role in the selected narratives. The analysis will further include moral and ethic issues, such as speciesism and empathy, bearing in mind the wider context of Croatian children's literature and interdisciplinary animalistic insights.

Keywords: Josip Pavičić; short prose; animal characters; animal studies.

Učitelj i putovanje: odgojno-obrazovni kontekst putopisnih djela Julija Kempfa

Dijana Klarić

Gradska knjižnica i čitaonica Požega,
Antuna Kanižlića 1, 34000 Požega

Julije Kempf znameniti je Požežanin koji je veći dio svog života, osim studiranja i pripravničkog staža u Novom Vinodolskom, proveo u Požegi. Obnašao je mnoge dužnosti, a područja njegova zanimanja i aktivnosti bila su raznolika. Bio je izvrstan pedagog, učitelj, spisatelj te kulturni i društveni radnik. Područja njegova stvaralaštva i istraživanja bila su zaista raznolika, stoga će se u ovom radu govoriti samo o odgojno-obrazovnim aspektima Kempfovih putovanja, odnosno o popularizaciji učiteljskog poziva kroz pisanje putopisa. Do kraja života Kempf je napisao više od 400 stručnih članaka te nekoliko desetaka monografija iznimno važnih za kulturnu povijest grada Požege. Među monografijama posebno se ističu putopisni naslovi, za koje Kempf naglašava da su namijenjeni omladini.

Kempf je prve stručne radove iz područja pedagogije počeo pisati već kao pripravnik Učiteljske škole u Zagrebu, a objavljivao ih je u časopisu *Napredak*.

U članku pod nazivom *Učitelj i putovanje*, objavljenom u *Napretku*, Kempf ukratko opisuje kako se – po preporuci svog učitelja Stjepana Fabkovića da praznike provede kvalitetno i na način koji će koristiti učiteljskom zvanju – uputio sa svojim prijateljem na putovanje po Hrvatskoj koje je trajalo do 50 dana. Nadalje, opisuje važnost putovanja za učiteljski poziv pozivajući se na autoritete iz povijesti pedagogije koji su takvu aktivnost opisivali kao višestruko korisnu, kako za tjelesno, tako i za duševno zdravlje.

U ovom radu, osim na Julija Kempfa kao učitelja putopisca, dat će se poseban osvrt i na analizu naslova knjiga iz njegove privatne knjižnice kako bi se istaknula njezina važnost kao izvorišta stručne literature, ali i nadahnuća za usavršavanje Julija Kempfa u vlastitom pozivu.

Ključne riječi: Julije Kempf; privatna knjižnica Julija Kempfa; putopisi, odgoj i obrazovanje; Požega – povijest školstva.

The Teacher and the Journey: the Educational Context of Julije Kempf's Travel Literature

Julije Kempf is a renowned citizen of Požega who, except for the study and internship in Novi Vinodolski, spent most of his life in Požega. He held many offices, and had a wide range of interests and activities. Kempf was an outstanding pedagogue, teacher, writer and cultural and communal worker. Areas of his creative work and studies were rather diverse; hence, this paper will discuss only the educational aspects of Kempf's journeys, i.e. the popularisation of the teaching profession by means of writing travel literature. During his life, Kempf wrote more than 400 scientific articles, as well as several dozen monographs of great importance for the cultural history of the town of Požega. Among his monographs, travelogue titles stand out in particular, and he pointed out that those were intended for the youth.

Kempf began writing scientific papers on pedagogy during his internship at the Teachers' College in Zagreb, and published them in the journal *Napredak*.

In the article *The Teacher and the Journey*, which was published in *Napredak*, Kempf describes in brief how he set with his friend on a 50-day journey across Croatia on the recommendation of his teacher Stjepan Fabković, who argued that Kempf should spend his holidays productively and in such a way that would bring benefit to the teaching profession. He furthermore describes the importance of travelling for the teaching profession by calling on the authorities from the history of pedagogy, who used to describe such activities as multiply beneficial – both for physical and mental health.

In this paper, in addition to analysing Julije Kempf as a teacher-travelogue writer, special emphasis will be put on the analysis of the books from his private library, in order to accentuate its importance as a source of scientific literature, as well as inspiration for Julije Kempf to keep perfecting himself in his own profession.

Keywords: Julije Kempf; private library of Julije Kempf; itineraries; upbringing and education; Požega – history of schooling.

Učitelj(ce) u carstvu duše

Iva Gruić, Vladimira Velički, Jelena Vignjević

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Savska cesta 77, 10000 Zagreb

Djelo Jagode Truhelke *U carstvu duše* (1910) sadrži 27 pisama koja je spisateljica sastavila tijekom dopisivanja sa svojom učiteljicom Magdalenom Šrepeľ. To je svojevrsan odgojni epistolar u kojem se razmatraju različita životna pitanja i vrijednosti, od svakodnevnih pa sve do pitanja estetike, umjetnosti, morala itd. Djelo i danas ima pedagošku vrijednost, a autorica osobito ističe opasnost od pretjeranog naglašavanja obrazovanja na štetu odgoja i duhovne dimenzije učeničkog života. Truhelkin tekst nudi zaokružen sustav razmišljanja o smislu života i odgojno-obrazovnog djelovanja koji autorica izlaže pristupačnim, neznanstvenim jezikom. Poetske slike izmjenjuju se s opisima malih 'priča iz života', koje služe jasnijoj demonstraciji teza, ali i uvjeravanju čitatelja. Autorica pri tome očigledno, ali ne i napadno, utemeljuje svoja promišljanja na ključnim tekstovima pedagoške, psihološke i filozofske literature s početka 20. stoljeća, o čemu svjedoči i popis (znanstvene) literature pridodan na kraju knjige.

Cilj je ovoga rada provjeriti aktualnost stavova Jagode Truhelke kod današnjih studenata Učiteljskog fakulteta, i kroz to usporediti stavove i vrijednosti različitih generacija učitelja i učiteljica. U tu svrhu iz Truhelkina smo teksta izabrale najvažnije misli, one koje nedvosmisleno opisuju njene stavove. Od tih je misli zatim sastavljen upitnik koji je ponuđen studentima kako bi se ispitao stupanj njihova (ne)slaganja s Truhelkinim stavovima.

Ključne riječi: stavovi učitelja; *U carstvu duše*; odgoj.

(Female) Teachers in the Realm of the Ssoul

The text *U carstvu duše* (1910) by Jagoda Truhelka includes 27 letters. The author was inspired by her correspondence with Magdalena Šrepel, her teacher. This is a kind of an educational epistolary text. It discusses different aspects of life and its values – from everyday life to questions related to aesthetics, arts, morality, etc. The text has retained its educational value until the present. Especially interesting is the author's claim that education should not be reduced to learning skills and facts, but that it should rather deal with the emotional and spiritual growth of the students. The text offers a rounded approach towards education and the meaning of life. It is easily read, since it uses no 'heavy' terminology. Poetic pictures stand side by side with short stories from the everyday life. The aim thereof is to demonstrate the full meaning of the author's way of thinking, and at the same time, it succeeds in making arguments more convincing. The author's view was obviously influenced by key pedagogical, psychological and philosophical theories from the beginning of the 20th century. This may be seen at the end of the book, where the bibliography of such books is presented.

The objective of this paper is to examine how the author's views correspond to the attitudes of the students of the Teachers' College. In a way, this comparison shows the differences between two generations of teachers – differences in their attitudes and values they sustain. For the purposes of the study, we have selected a number of important thoughts (sentences) from the original text that clearly describe the author's views. Those sentences were organised in a questionnaire for students, in which they were asked to express whether they agreed with each statement.

Keywords: teachers' attitudes; *U carstvu duše*; education.

Zar je zelena naša kotlina? – ekokriticizam i dječji pisci Požeške kotline

Goran Đurđević

Osnovna škola Antuna Kanižlića, Antuna Kanižlića 2, 34000 Požega

Od samih početaka raznih civilizacija čovjek je okružen okolišem s kojim je u prožimanju (obostrani utjecaj čovjek – okoliš). Humanističke su znanosti dugo zanemarile ta prožimanja baveći se snažnim osobnostima, visokom kulturom i društveno-političkim događajima. Tek od 1970-ih godina u SAD-u se počinju javljati promjene u duhu postmoderne, kada se, među ostalim, počinje proučavati i okolišna dimenzija. U jednoj takvoj niši pronašlo se mjesto za teorijski pristup nazvan ekokriticizam, čiji predstavnici proučavaju književnost i okoliš. Na tome tragu razvija se suprotnost kultura – priroda. Upravo zato u ovome se radu ekokriticistički pristupa dječjoj književnosti Požeške kotline promatrajući ekološku dimenziju pojedinih priča, romana, pjesama i drama namijenjenih djeci. Rad je podijeljen u nekoliko tematskih cjelina: uloga prirode u narodnim pjesmama i pričama, zatim književnice i okoliš (Zlata Kolarić-Kišur, Zdenka Marković), urbani i ruralni okoliš (djela Hrvoja Kovačevića, Branka Hribara, Tina Kolumbića i Dobriše Cesarića). Na kraju se zaključuje kako je uistinu zelena naša kotlina te da se korištenjem ekokriticizma može pridonijeti drugačijim predodžbama i razumijevanju pojedinih djela.

Gljučne riječi: ekokriticizam; dječja književnost; postmodernizam; okoliš; priroda; Požeška kotlina.

Is our Valley Green Indeed? Children's Literature and Eco-Criticism

From the very beginning of various civilizations, man has been surrounded by environment and living in perpetual interfusion (mutual influence man–environment). The humanities neglected this interfusion for a long time, as they were dealing with strong personalities, high culture and socio-political events. Only since the 1970s, there have been changes in the USA regarding the idea of post-modernism; the scholars then started to study the environmental dimension as well. In the theoretical approach called eco-criticism, scholars represent the connection between literature and environment. Along these lines, the opposition culture–nature has developed. The author uses eco-criticism and environmental approach access to children's literature from and of the Požega valley, observing thereby the environmental dimension of certain stories, novels, poems, and plays intended for children. The work tackles several topics: the role of nature in folk songs and tales; female writers and the environment (Zlata Kolarić Kišur, Zdenka Marković); urban and rural environment (Hrvoje Kovačević, Branko Hribar, Tin Kolumbić, Dobriša Cesarić). The author concludes that our valley is green indeed, and that by using eco-criticism, we can contribute to different perceptions and understanding of individual works.

Keywords: eco-criticism; post-modernism; children's literature; environment; nature; Požega Valley.

Stvaralaštvo Josipe Glembay u kontekstu duha vremena

Vesna Vlašić

Upravni odjel za društvene djelatnosti Požeško-slavonske županije,
Županijska 7, 34000 Požega

Na temelju biografskih činjenica i tekstova Josipe Glembay može se zaključiti kako se oblikovao urbani identitet žene, ali i društva na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće u Slavoniji. U radu će se analizirati zapažanja koja se mogu iščitati iz njezine proze, a koja svjedoče o duhu vremena te uključuju opise stanovanja, obitelji, načine življenja, običaje, emocije, važnost učiteljskog posla itd.

Na izabranom korpusu analizirat će se stilizirani didaktički realizam te elementi autobiografskog koje nalazimo u tekstovima Josipe Glembay.

Ključne riječi: duh vremena; stilizirani didaktički realizam.

The Opus of Josipa Glembay in the Context of Time Spirit

Based on biographical facts and writings of Josipa Glembay, one might conclude in what way urban women's identity was shaped, but also develop a picture of what the society on the turn of 19th to the 20th century in Slavonia looked like. This paper deals with observations that can be extracted from her prose, testify to the time spirit and include descriptions of housing, families, ways of life, customs, emotions, the importance of teaching, etc.

Based on the chosen corpus, stylised didactic realism and elements of autobiographical found in the writings of Josipa Glembay will be analysed.

Keywords: time spirit; stylised didactic realism.

Čarobno djetinjstvo u djelu Ferde Poljaka

Blanka Đimoti Zima

Osnovna škola Dobriše Cesarića, Slavonska 8, 34000 Požega

Predmetom interpretacije ovoga rada bit će djelo Ferde Poljaka – *Darak dobroj djeci* – što ga je autor napisao i objavio 1894. godine. Veliku ulogu u odgoju i obrazovanju mladih u 18. i 19. st. na području današnje Republike Hrvatskoj imale su pučke, odnosno osnovne škole. Nastava i pedagoški standardi bili su u razvoju, pa je pojava jednog takvog djela iznimno važna. Javni diskurs o dječjoj književnosti toga vremena uglavnom se fokusirao na pitanje odgojne primjerenosti. Odgojni aspekt te knjige dominantan je te je oblikovao parametre njezina vrednovanja. Tematika toga djela upravo je dječja svakodnevica i svijet blizak djetetu. Pisac se kloni direktnih pouka i tendencija jer one prirodno izvire iz svake priče, odnosno nisu nametnute. Uočava se naklonjenost likovima koji su na strani dobra te se bore za istinu i pravdu. Najintrigantniji i najtajnovitiji likovi, kao što su Bogatići, Sirotići i mala Cilika, izvire iz tih toplih priča nježno govoreći o životnim mudrostima. Djelo je napisano jednostavnim jezikom, s dosta dijaloga, živom pripovjedačkom imaginacijom te s vrlo malo opisa. Može se zaključiti da i ovaj tekst u svojoj objavi iznova traži nove putove do dječjeg čitateljskog oka, u malom čitatelju razvija osjećaj za lijepo i pomaže mu otkriti ljepotu u svemu što ga okružuje, a pronađeno i zaustavljeno vrijeme iznova se otvara nekim novim čitateljima. Činjenica da djeca danas malo znaju o svojim zavičajnicima ukazuje na potrebu za novim čitanjima takvoga djela.

Ključne riječi: zavičajna dječja književnost; dječja kratka priča; dječji časopisi; odgojni aspekt; svijet djetinjstva.

Magic Childhood in the Work of Ferdo Poljak

This paper deals with the interpretation of the work by Ferdo Poljak entitled *Darak dobroj djeci*. It was written and published in 1894. Elementary, or rather primary schools had a major role in the upbringing and education of the youth in the 18th and the 19th centuries in the territory of the present Republic of Croatia. Teaching and educational standards were only developing at the time; hence, the occurrence of such a book was of exceptional value. Public discourse on children's literature of the time mainly focused on the issue of educational adequacy. The educational aspect of this book was rather predominant in shaping the parameters of its evaluation. The topics covered by this book are children's everyday life and a child's world. The author stays away from direct instructions and tendencies, as they naturally arise from each story; that is to say, they are not imposed. There is an inclination to persons who are truthfully good, fighting for the truth and justice. The most intriguing and most secret characters, such as Bogatići, Sirotići and little Cilika, emerge from these warm stories, gently speaking of little wisdoms of life. This work was written in simple language, with a lot of dialogues, a lively narrative imagination, and very scarce descriptions. It may be concluded that this text is searching for new ways to touch child readers, to stimulate them to develop a sense of beauty, and help them discover beauty in anything surrounding them. The time found and stopped is from anew opened to new readers. The fact that children today know little about their natives indicates the need for new readings of such acts.

Keywords: native children's literature; children's short stories; children's magazines; educational aspect; the world of childhood.

SAŽETCI / SUMMARIES

STRUČNA IZLAGANJA S OKRUGLOG STOLA

(5. svibnja 2016.)

Tragom prošlosti zavičaja i zavičajnika do recepcije autobiografskog djela *Moja Zlatna dolina*

Anka Kukuruzović

Onovna škola fra Kaje Adžića, Školska 2, 34310 Pleternica

Ljubav prema zavičaju i prema domovini veća je što ih bolje poznajemo (Kukuruzović, 2008). Upravo zato učenici trećeg razreda proučavali su prošlost svoga kraja kroz projekt koji je trajao dva tjedna. U projektu su sudjelovali svi članovi razrednog odjela podijeljeni u četiri tima. Svaki tim dobio je zaduženja vezana za postavljene zadatke i upute na koji ga način ostvariti. Timovi su istraživali i proučavali znamenite osobe našeg zavičaja, stare predmete koji su se rabili u prošlosti, odijevanje u prošlosti i dječje igre u prošlosti.

U stjecanju novih znanja koristili su se raznim izvorima: razgovorom s bakama i djedovima, prikupljanjem starih alata i odjevnih predmeta te fotografijama, knjigama, pričama i legendama koje svjedoče o načinu življenja u prošlosti zavičaja. Posjetili su Gradski muzej u Požegi i pogledali izložbu *Ljupki čuvari vremena*. U timovima su odlazili u Hrvatsku knjižnicu i čitaonicu u Pleternici.

Projekt se ostvarivao povezivanjem sadržaja nastavnih predmeta: Priroda i društvo, Hrvatski jezik, Likovna kultura, Glazbena kultura te Tjelesna i zdravstvena kultura. Prezentacija projekta održana je pomoću tematskih plakata, slikovnog materijala, likovnih uradaka te razredne etnoizložbe.

Nakon projektnih aktivnosti učenici su pročitali pripovijetke *Susreti koji se ne zaboravljaju* i *Šeširi koji mi zagorčaše život* (iz zbirke *Moja Zlatna dolina*). Uslijedila je provjera razumijevanja pročitano u obliku testa znanja.

Također su ispitani stavovi učenika o projektnim stavovima i zadacima. Učenici koji bolje poznaju zavičaj i zavičajnike pokazali su lakše i bolje razumijevanje autobiografskog djela *Moja Zlatna dolina*.

Nepoznato o poznatim zavičajnicima

Dijana Klarić

Gradska knjižnica i čitaonica Požega,
Antuna Kanižlića 1, 34000 Požega

Gradska knjižnica i čitaonica Požega, u sklopu Studijskog odjela i čitaonice, čuva, stručno obrađuje, predstavlja i obogaćuje novim naslovima Zavičajnu zbirku Possegana.

Predstavljanje zavičajne zbirke za učenike osnovnih škola, provodilo se tijekom organiziranih posjeta Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega, pri čemu bi voditelj zbirke učenicima predstavio najstarije, najvrednije i najvažnije knjige iz Possegane.

Takav način komunikacije jednosmjernan je i uglavnom u mlađe populacije nije izazivao reakciju koja bi je potaknula na dodatna pitanja, a kako je dojam koji učenici steknu tijekom posjeta Possegani važan čimbenik u razvijanju zainteresiranosti učenika za zavičajne teme, javila se potreba za novim načinima predstavljanja zavičaja koji bi učenike potaknuli na daljnja istraživanja.

Iz te potrebe rodila se ideja za pokretanjem nove aktivnosti – miniprojekta pod nazivom *Nepoznato o poznatim zavičajnicima*.

Projekt je zamišljen kao susret učenika osnovnih škola sa zavičajnicima u Gradskoj knjižnici i čitaonici Požega ili na unaprijed dogovorenom mjestu u gradu (spomen-ploča, obiteljska kuća). Budući da se projekt ne odvija nužno u zgradi Knjižnice, samim time ni Knjižnica nije više samo prostor omeđen zidovima nego ona postaje knjižničar koji posreduje znanje.

Naglasak aktivnosti nije više na knjigama koje su zavičajnici napisali nego na životima koje su živjeli. Gotovo o svakom zavičajniku može se ispričati poneka zanimljivost i nepoznata zgoda koja je učenicima lako pamtljiva, a djeluje i poticajno u smislu razvijanja znatiželje i dodatnih pitanja o zavičajnim temama.

Aktivnost traje jedan školski sat, a dosadašnje iskustvo s opisanim načinom predstavljanja zavičajnika pokazalo se kao uspješno i dobro prihvaćeno među našim osnovnoškolcima.

Uloga i važnost djela dječjih pisaca Zlatne doline u odgojno-obrazovnom procesu

Valentina Mirković

OŠ Antuna Kanižlića, Antuna Kanižlića 2, 34000 Požega

Tema o ulozi zavičajnih književnika u procesu odgoja i obrazovanja aktualna je, intrigantna i inspirativna u trenutku kada kao društvo promišljamo o njegovim promjenama. Na temelju dugogodišnjeg iskustva rada u mlađim razredima osnovne škole pronašla sam zanimljive primjere koji su nama učiteljima poslužili za promociju zavičajnih književnika i njihovo čitanje među mladom populacijom. To se osobito odnosi na obradu lektirnoga naslova „Moja Zlatna dolina“ Zlate Kolarić Kišur u 4. r. S tim sam se djelom kao lektinom susrela i sama kao dijete, a kasnije kao mlada te nešto starija i iskusnija učiteljica, što je donijelo različitu kognitivnu, emocionalnu i kreativnu percepciju. U školskoj godini 2012./13. našla sam se ponovno u 4. r te sam zbirku autobiografskih priča Moja Zlatna dolina željela približiti djeci. Budući da je prijašnjim generacijama djelo bilo dosadno i nezanimljivo, željela sam u pristupu nešto promijeniti. Zato sam posegnula za igrom kao medijem. Kroz školski projekt „Požega – grad kulture“ uz potporu i pomoć kolega organizirana su predavanja o znamenitim osobnostima i stilu života u gradu Požegi nekad, te susreti s poznatim osobama javnog i kulturnog života danas. Za Dan škole pripremili smo scensku igru u kojoj se pojavljuju znameniti Požežani, kao što su: Z. Kolarić Kišur, F. Ciraki, D. Lerman, V. Babukić, M. Peić i dr. Uživljavanje u likove znamenitih Požežana te istraživanje njihova života i rada uvela su učenike u novu dimenziju razumijevanja djela Moja Zlatna dolina Zlate Kolarić Kišur.

Prikaz interaktivne radionice sa studentima učiteljskih fakulteta o recepciji romana *Moja Zlatna dolina*

Tamara Marić¹, Katarina Aladrović Slovaček²

Osnovna škola Antuna Kanižlića, Antuna Kanižlića 2, 34000 Požega¹
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Savska cesta 77, 10000 Zagreb²

Važnu ulogu u promicanju čitanja zavičajnih književnika imaju učitelji. Dosadašnja istraživanja pokazuju da je potrebno prikazati drugačije načine i pristupe kojima učitelji mogu približiti učenicima djelo Zlate Kolarić-Kišur *Moja Zlatna dolina* kako bi se dogodila pozitivna recepcija toga djela. Upravo je zato za studente učiteljskih fakulteta napravljena interaktivna radionica koja ih je na zanimljiv način uvela u priču o Požegi, njezinoj geografskoj i povijesnoj raznolikosti, a sve da bi se došlo do čitanja, analiziranja i recepcije romana *Moja Zlatna dolina*. Radionica je započela razgovorom o putovanjima, iz čega su slijedila i sljedeća pitanja: *Jeste li ikada bili u Požegi? Jeste li čuli za neke hrvatske književnike koji su rođeni ili su živjeli u Požegi?!* Nakon razgovora studentima je pušten kratki film o Požegi i Zlatnoj dolini kako bi se s njom detaljnije upoznali. U drugom dijelu radionice učenici su dobili različite ulomke iz romana *Moja zlatna dolina*. U grupama po četvero trebali su u zadanome ulomku pronaći općekulturne, autobiografske i zavičajne elemente popunjavajući unaprijed pripremljenu tablicu. Tražeći elemente, studenti su trebali osmišljavati i različite tipove pitanja za autoricu o svemu što im u zadanome ulomku nije bilo jasno. Kada su grupe završile s popunjavanjem tablice, svoja su pitanja podijelile jedna s drugom tako što su jedna drugoj na što šaljiviji način odgovarale na zadana pitanja. Odgovore na pitanja pisali su u obliku pisma. U trećem dijelu radionice učenici su se podijelili u šest skupina. Svaka je skupina dobila jedan zadatak, odnosno jednu ulogu. U jednoj su skupini bili istraživači, u drugoj putopisci, u trećoj izvijestitelji, u četvrtoj ilustratori, u petoj tumači likova, u šestoj lingvisti. Svi oni trebali su na temelju romana izvršiti svoj zadatak i druge obavijestiti o tome što su napravili u obliku izvješća ili dramske improvizacije.

Nakladnik / Publisher

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, HR-10000 Zagreb

Za nakladnika / For the Publisher

Akademik Pavao Rudan, glavni tajnik

Grafički urednik / Graphics Editor

Ranko Muhek

Lektura / Language Revision by

Maja Silov Tovernić

Korektura / Proofreading by

Kornelija Lehner

Prijevod na engleski / Translation into English by

Gorka Radočaj

Adresa Zavoda / Address of the Institute

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Požegi
34000 Požega, Županijska 9
tel. 034/272-102; e-adresa: zpozega@hazu.hr

Naklada / Circulation

200 primjeraka / copies

Tisak / Printed by

Intergrafika TTŽ

ISBN 978-953-347-080-1

ISBN 978-953-347-080-1

9 789533 470801